

Självständigt arbete (examensarbete), 15 hp, för
Förskollärarytbildning Utbildningsvetenskap
HT 2019
Fakulteten för lärarutbildning

”Hur får jag kontakt med dig?”

En kvalitativ studie om kommunikation och
samspel mellan förskollärare och
förskolebarn

Michaela Lancing

Författare
Michaela Lancing

Titel

"Hur får jag kontakt med dig?" En kvalitativ studie om kommunikation och samspel mellan förskollärare och förskolebarn.

Engelsk titel

"How do I get in touch with you?" A qualitative study about communication and interaction between preschool teacher and preschoolers.

Handledare
Ann-Charlotte Ingschöld

Examinator
Lena Bäckström

Sammanfattning

Studiens syfte är att undersöka förskollärarens syn på kommunikationens och samspelets betydelse i mötet med förskolebarn. Den avser att undersöka vad det finns för möjligheter och om det finns några hinder för kommunikation och samspel. Studiens forskningsfrågor är följande: Vad innebär samspel och kommunikation enligt förskolläraren? Hur beskriver förskolläraren sitt förhållningsätt gentemot barnen gällande kommunikation och samspel mellan förskollärare och barn? Vidare undersöks begreppet relation, vad innebär en god relation enligt förskolläraren? Studien sker med en kvalitativ ansats där semistrukturerade intervjuer är metoden. Fyra förskollärare intervjuas. De teoretiska utgångspunkterna som genomsyrar studien är det sociokulturella perspektivet och den relationella pedagogiken. Resultatet visar en ny definition på vad kommunikation kan vara för något. Begreppet lyssna är en kommunikation, likaså är kommunikation också lyssnandet. Relationer mellan förskollärare och förskolebarn anses vara väldigt viktigt och även förskollärarens förhållningssätt. Kommunikation och samspel hänger ihop, att man har ett genuint intresse för den andra. Resultatet visar även att kommunikation kan ske på olika sätt, inte enbart verbalt. Synen på samspel är likvärdiga vilket diskuteras varför det kan vara så. Att vara förskollärare krävs det att du förhåller dig till något i arbetet tillsammans med barnet och det är viktigt att vara välförankrad i förskolans läroplan, att motivering ska finnas till varför du väljer att göra på ett visst sätt. Resultatet visar även vikten av förskollärarens förhållningssätt och att bygga goda relationer, det vill säga "hur får jag kontakt med dig"?

Ämnesord

Kommunikation, Samspel, Relationer, Förskollärarens förhållningssätt, Lyssna, Sociokulturellt perspektiv, Relationell pedagogik

Förord

Jag gjorde följande studie eftersom det var ett ämne som jag var nyfiken på och ligger varmt om hjärtat. Kommunikation och samspel är begrepp som jag anser är viktiga och även vikten av en god relation i yrket som förskollärare är mycket betydelsefull.

Jag vill tacka alla som deltog i studien och alla som funnits som stöd under studiens gång!

Michaela Lancing

Innehåll

1. Inledning	7
1.1. Bakgrund	7
1.2. Förskolans styrdokument.....	9
1.3. Syfte och frågeställning	9
2. Begreppsförklaring	9
3. Tidigare forskning	10
3.1. Kommunikation och samspel i förskolan	10
4. Teoretiska utgångspunkter.....	13
4.1. Sociokulturella perspektivet	13
4.1.1. Redskap och verktyg	14
4.1.2. Mediering	15
4.1.3. Situerat lärande	15
4.1.4. Utvecklingszon	15
4.2. Relationell pedagogik	16
4.2.1. Jaget.....	16
4.2.2. Lärarens förhållningssätt	17
4.2.3. Relation mellan lärare och elev	17
5. Metod.....	19
5.1. Metodval.....	19
5.2. Urval och genomförande	20
5.3. Metodkritik	21
5.4. Etiska övervägande.....	22
5.5. Bearbetning av material.....	23
6. Resultat och analys	24
6.1. Hur beskriver du begreppen kommunikation och samspel?.....	24

6.1.1. Analys av resultatet	25
6.2. Hur gör du för att ge barn förutsättning för kommunikation och samspel?	25
6.2.1. Analys av resultatet	26
6.3. Vilka möjligheter kan du beskriva med bra kommunikation och samspel?	27
6.3.1. Analys av resultatet	28
6.4. Kan du ge något exempel på om det kan finnas hinder för kommunikation och samspel mellan förskollärare och barn?	28
6.4.1. Analys av resultatet	29
6.5. Hur beskriver du vikten av en god relation?.....	29
6.5.1. Analys av resultatet	30
7. Diskussion.....	30
7.1. Vad innebär samspel och kommunikation enligt förskolläraren?	31
7.2. Hur beskriver förskolläraren sitt förhållningssätt gentemot barnen gällande kommunikation och samspel?	32
7.3. Kritisk diskussion	35
7.4. Slutsats.....	36
7.5. Vidare forskning	36
Referenser.....	38
Bilagor	41

1. Inledning

Vi lever idag i ett samhälle där ständig förändring och informationsflöde är stort. Det anses vara viktigt att kommunicera och vi behöver kunna kommunicera på olika sätt. Intresset för relationer för mig är stort. I en sökning kring tidigare forskning och litteratur kring begreppet relation kommer slutligen sökningen in på kommunikation och samspel. *Kommunikation, samspel* och *relation* blir på så sätt studiens centrala begrepp. Följande studie behandlar förskollärares perspektiv som tas i beaktande då studien fokuserar på samspelets och kommunikationens betydelse i mötet med förskolebarn, även möjligheter eller hinder för kommunikation och samspel undersöks. Studien görs av nyfikenhet och nytt lärande då förhoppningen är att få syn på förskollärares perspektiv kring kommunikation och samspel. Vidare undersöker studien begreppet relation, vad innebär en god relation enligt förskolläraren?

Studien sker med en kvalitativ ansats där semistrukturerade intervjuer används som metod som sedan transkriberas. Intervjuerna sker med fyra informanter från fyra olika förskolor. Dessa förskolor är belägna i samma kommun och två förskolor ligger inom samma typ av geografisk placering och de andra två inom samma typ av geografisk placering. Den kvalitativa studiens teoretiska utgångspunkter är det sociokulturella perspektivet och den relationella pedagogiken.

1.1. Bakgrund

Jonas Aspelin & Sven Persson (2011) menar att människan ses som en relationell varelse. En relation ser inte likadan ut som en annan då en relation till ett barn ser ut på ett visst sätt men en relation till ett annat barn ser ut på ett annat sätt. För att bygga relationer kan det vara viktigt att vara flexibel i sitt förhållningssätt då alla barn är olika och därmed fungerar olika. I förskolan skapas det nya samspel som sker i en ny värld för barnet. Barbro Bruce (2016) menar att detta är något som sker utanför den egna familjen. Barnet lämnar sin trygga hamn, där ett vant samspel sker dagligen. En förutsättning för att utvecklas och lära är att känna sig välkommen. Vidare menar Bruce (2016) att det är bland annat i förskolan som barnet möter sina viktigaste förebilder, några av barnets första omsorgspersoner, som visar vägen och bjuder in till en

ömsesidighet. Bruce (2016) menar även att känna en trygghet är också en förutsättning. I relationen mellan barn och pedagog vill man uppnå följande: att dela och ta del av, att se och bli sedd, att lyssna och bli lyssnas till, att förstå och göra sig förstådd. Finns detta kan barnet och den vuxna hitta och få tillgång till den egna drivkraften till lusten och motivationen. Nedan beskrivs vikten av förmågan till samspel:

[...] förståelse för den andra, samförstånd och dialog är en förmåga som varje människa måste lära sig att bemästra på egen hand och i möten med andra. Personlig trygghet och förmåga till att samspela och samverka har i dagens samhälle kommit att bli en av de mest eftersökta kompetenserna i det sociala vuxenlivet [...]. (Bruce 2016, s. 146)

Vidare beskriver Elisabet Doverborg och Ingrid Pramling Samuelsson (2012) att ta del av barnets erfarenhetsvärld är betydelsefullt. Då barn tänker och uppfattar världen på ett annat sätt än vuxna gör. Barns förståelse för sin omvärld ser även annorlunda ut än den vuxnas. I kommunikation och samspel i förskolan menar Ingrid Pramling Samuelsson och Maj Asplund Carlsson (2014) ingår barn såväl som vuxna. För att få barn att uttrycka sig och vilja att kommunicera är det viktigt att den vuxnas sätt att vara och förhålla sig till barn är på ett tillåtande och intresserat sätt.

I studien beskriver Aspelin (2010, 2011, 2018) om lärare och elev, detta sätts i relation till förskolan. Det vill säga förskollärare och förskolebarn. När lärare och elever samverkar i den gemensamma världen talar Aspelin (2010) om begreppet sociala relationer. Lärarens roll, uppgift eller förhållningssätt benämns som ansvar inom och för relationer. Det vill säga att läraren behöver bygga relationer för att kunna stimulera eleven så det gör framsteg och begreppet förtroende används som benämning på den nödvändiga relationskvaliteten. Genom att engagera sig i elevernas kunskapsutveckling och bejaka detta ansvar som följs bidrar till ett gott relationsbyggande med eleven. Aspelin (2018) skriver om begreppet relationella band. Vilket beskrivs som när två individer upplever varandra som partners i en gemensam process och har inflytande på varandra. Vidare menar han när det byggs relationella band då sker det ett personligt möte.

1.2. Förskolans styrdokument

Studien tar avstamp i förskolans läroplan; genom att uppmuntra och ta tillvara barns nyfikenhet och intresse för att kommunicera på olika sätt stimuleras barns språkutveckling (Skolverket 2018, s. 8). Förutsättningar är därmed något som tydligt skrivs fram då barnen ska i förskolan ges förutsättningar för att tänka, lära och kommunicera i olika sammanhang och för olika syften. På så sätt läggs grunden till att barnen tillägnar sig de kunskaper de behöver i samhället. Förmågan att kommunicera, söka ny kunskap och samarbeta är nödvändigt (Skolverket 2018, s. 8). Vidare ska undervisningen baseras på att barnen lär tillsammans och av varandra som samspelet mellan vuxna och barn. Alla som ingår i arbetslaget ska vara uppmärksamma på att alla barn får möjligheter till samspel mellan enskilda barn, i barngruppen och med de vuxna. Barnen lär sig på olika sätt och ett sätt är socialt samspel och att samtala. Dessutom ska varje barn ska få goda förutsättningar till att bygga upp tillitsfulla relationer (Skolverket 2018, s. 11,15).

1.3. Syfte och frågeställning

Syftet med studien är att undersöka förskollärarens syn på kommunikationens och samspelets betydelse i mötet med förskolebarn. Studien avser att undersöka vad det finns för möjligheter och om det finns några hinder för kommunikation och samspel.

Syftet mynnar ut i följande forskningsfrågor:

- Vad innebär samspel och kommunikation enligt förskolläraren?
- Hur beskriver förskolläraren sitt förhållningssätt gentemot barnen gällande kommunikation och samspel mellan förskollärare och barn?

2. Begreppsförklaring

Studiens centrala begrepp är *kommunikation*, *samspel* och *relationer*. Begreppen i denna studie ses till i förhållande i mötet mellan förskollärare och förskolebarn. Vad skiljer kommunikation, samspel och relation? Leif Strandberg (2006) beskriver samspel som yttre interaktioner som kan leda till inre individuellt tankearbete som leder till lärande. Vidare beskriver han att samspel är mer än en metod till att främja lärande och utveckling,

utan även att samspel är lärande och utveckling. I denna studie används begreppet samspel i mötet mellan förskollärare och förskolebarn som förklaring av ett utbyte av ett givande och tagande. Säljö (2014) beskriver kommunikation som en mänsklig verksamhet och aktivitet. I studien används kommunikation som ett verktyg för samspel mellan förskollärare och förskolebarn. Aspelin (2018) beskriver relation synonymt med förbindelse. Vidare menar han att relation kan finnas mellan olika människor och kan vara både positiv såsom negativ. Begreppet relation kan i studien hjälpa till att förklara olika slags relationer mellan förskollärare och förskolebarn. Dock hänger alla tre begrepp ihop. Under vissa rubriker beskrivs relationer mellan lärare och elev. Dessa sätts sedan in i förskolans verksamhet, det vill säga *förskollärare* och *förskolebarn*.

3. Tidigare forskning

Begrepp som är i fokus för denna studie är *kommunikation*, *samspel* och *relationer*. För att söka efter relevant litteratur för studien har sökorden bland annat varit kommunikation, samspel, lärande, relation, utveckling, interaction och preschoolteacher. Litteratursökningen har skett på databaserna Diva, Summon och Nb-ecec. Sökning på andra examensarbete har också skett för att få tips på annan litteratur samt i vetenskapliga artiklar. Valet av att undersöka förskollärarens syn på kommunikation och samspel gjordes eftersom utifrån den forskning och litteratur som funnits, hittades det inte forskning med enbart intervjuer av förskollärare om kommunikation och samspel. Däremot observationer av olika situationer kopplat till olika ämnen. I följande rubriker presenteras begreppen kommunikation och samspel.

3.1. Kommunikation och samspel i förskolan

Nedan skrivs det fram tidigare forskning kring *kommunikation* och *samspel*.

I kommunikation är det viktigt att alla parter är delaktiga i det som sker i kommunikationen. Berit Bae (2012) skriver i sin artikel *Children and Teachers as Partners in Communication: Focus on Spacious and Narrow International Patterns* att barn och lärare är partners i kommunikation. Detta är en del av rubriken av hennes artikel. Begreppet partner väcker en positiv känsla hos läsaren. Artikeln handlar om hur relationella egenskaper och kommunikativa aspekter skapar förutsättningar för barns

deltagande. Vidare undersöker den hur kommunikation mellan barn och vuxen bidrar till hur dagliga interaktionsprocesser utvecklas (Bae 2012).

Agneta Jonssons och Pia Williams (2012) skriver i deras artikel *Communication with young children in preschool: the complex matter of a child perspective*, om kommunikationen mellan förskollärare och barn i ålder 1 till 3 år. Där förskollärares kommunikation gentemot förskolebarn och vilka villkor det finns för barns lärande undersöks. Empirin består av observationer mellan förskollärare och barn. Resultatet visar att kommunikationen består av frågor gentemot barnet, där ett antal växlingar mellan olika barn och olika frågor är särskilt karakteristiska. Jonsson och Williams (2012) menar att det är i förskolan som barnen lär sig och då genom kommunikation i den dagliga verksamheten i samband med olika aktiviteter. De beskriver även kommunikation som grundläggande begrepp som är sammankopplade med en mängd olika definitioner. I kommunikationen tillsammans med barnet är det även viktigt att vara på ett ömsint sätt och att vara stödjande. På så sätt stöds barnets möjligheter till att utvecklas och lära (Ibid.).

Jonsson (2016) menar att hur en interaktion med barn kan skapas har läraren en avgörande betydelse. I hennes studie *Förskollärares kommunikation med de yngsta barnen i förskolan: med fokus på kvalitativa skillnader i hur ett innehåll kommuniceras* skrivs det om exempel på hur kvalitativa skillnader i lärarens kommunikation kan begränsas eller bilda möjligheter till ömsesidig, engagerad och en delad uppmärksamhet i interaktion kring ett gemensamt innehåll. Vidare synliggör studien att situationer där lärare tar över och barnen får lite utrymme blir begränsande för såväl innehållsaspekter som för barns deltagande och egna uttryckssätt. Detta gäller även situationer där det som lärare kommunicerar samtidigt i tal och i handling med olika innehåll och riktas mot olika barn (Ibid.).

Susanne Thulin (2006) skriver i hennes artikel *Vad händer med lärandets objekt? En studie av hur lärare och barn kommunicerar naturvetenskapliga fenomen*. Studiens metod är observationer med fokus på dialoger mellan barn och lärare, materialet analyserades utifrån av lärandets akt och lärandets objekt. Thulin (2006) skriver om att människans egna uppfattning blir oftast synlig när den konfronteras av andras

uppfattning. På så sätt blir människans uppfattning en uppfattning bland andra. Vidare skriver Thulin (2006) i sitt resultat att en aktiv lärare är synlig, att det är läraren som oftast är den som vilken riktning uppmärksamheten ska ske i och står för problematisering. Det är således läraren som visar vägen och introducerar ramarna. Lärarens förhållningssätt belyses även och att öppna frågor där barnen bjuds in till delaktighet och upptäckarlust.

Williams och Sonja Sheridan (2018) skriver i deras artikel *Förskollärarkompetens – skärningspunkt i undervisningens kvalitet*. Studiens syfte är att analysera undervisning i förskolan. De undersöker därmed förskolans kvalitet. De beskriver undervisning i förskolan som kommunikativ, interaktiv och relationell och på så sätt behöver förstås i en samhällelig kontext. De belyser även förskollärarens fokus på barns förmågor och kunskaper. Vilket innebär att förskollärare behöver ha den kompetens som behövs för att utmana barnens lärande. Såsom att kunna förstå vad nästa fas för det enskilda barnet är i lärandet. Detta innebär således lärande av olika färdigheter och förmågor. Studiens resultat belyser tre kärnaspekter i förskollärarens kompetens som bildar skärningspunkten i undervisningens kvalitet; barns delaktighet och inflytande, barns språkutveckling och förskollärares didaktiska och innehållsliga kunskaper.

Williams och Pramling Samuelsson (2000) skriver i deras artikel *Barns olikheter – en pedagogisk utmaning* att i pedagogiska situationer ses kommunikation som mål och som ett medel för lärande. Vidare belyser de att kommunikation och samspel har en central roll i läroplanen och i pedagogiken. Studien är från år 2000 och en ny läroplan för förskolan har trätt i kraft år 2018. Dock belyses vikten av kommunikation och samspel i nuvarande läroplan som viktig; Förmågan att kommunicera är nödvändigt. Förutsättningar för barnen att lära tillsammans och av varandra som samspelet mellan vuxna och barn, att barn får möjligheter till samspel mellan enskilda barn, i barngruppen och med de vuxna. Barnen lär sig på olika sätt och ett sätt är socialt samspel (Skolverket 2018, s. 8, 11). Vidare fokuserar artikeln på hur man kan finna de bästa förutsättningar för kommunikation där alla i barngruppen får komma till tals och uttrycka sig. Följderna av detta studeras då en pedagog med syftet att få de barn som är tystare i barngruppen att bli mer språkligt aktiva. De delas in i tre grupper; en pojkgrupp, en grupp med flickor som upplevdes som tysta och tillbakadragna samt en grupp med flickor som upplevdes som aktiva och utåtriktade. Resultatet visar att de tysta flickornas sätt att

samspela är att de väntar på att pedagogen ska be dem tala eller väntar på en fråga, ibland kommer det inget svar. Vidare belyses från den aktiva gruppen med flickornas sätt att samspela att de inväntar pedagogens vidare instruktioner. Vid varje tillfälle svarar någon flicka på pedagogens fråga. Samtal sker både med varandra och med pedagogen. I pojkgruppens sätt att samspela talar de med varandra eller med pedagogen innan pedagogen tilldelat dem någon fråga. De inväntar inte pedagogens vidare instruktioner. De talar även med varandra samtidigt som pedagogen talar (Williams & Pramling Samuelsson 2000). Denna artikel ger en annan aspekt på hur olika samspel kan vara och se ut, samt hur olika det kan se ut beroende på barnets kön.

Utifrån en annan aspekt och på så sätt belyses samspel från flera håll. Eva Alskog-Björkman skriver i sin *artikel Interaktionens betydelse för barns lärande – en studie av barns möte med slöjd i förskolan* (2014) där syftet är att diskutera på vilket sätt interaktion och socialt samspel har betydelse för hur barn i förskolan kan engageras i en lärandeprocess. Genom videografi som metod, filmas därmed en situation i förskola där språket är kommunikationen. I resultatet skrivs det fram rubriker som: *kommunikation som mediering med fokus på pedagog*. Det vill säga *verbal kommunikation och kommunikation med hjälp av redskap och handlingar*. Vidare presenteras rubriken *social mediering, med fokus på pedagogens och barnens interaktion*. Det vill säga visat intresse hos närvarande barn. Till sist visas resultat med *barnens sätt att visa intresse där det är fokus på barnen*.

4. Teoretiska utgångspunkter

I följande avsnitt presenteras studiens teoretiska utgångspunkter; det sociokulturella perspektivet och den relationella pedagogiken. Olika begrepp och delar från båda teorierna presenteras i relation och användande till studiens syfte; syftet med studien är att undersöka förskollärarens syn på kommunikationens och samspelets betydelse i mötet med förskolebarn. Studien avser att undersöka vad det finns för möjligheter och om det finns några hinder för kommunikation och samspel.

4.1. Sociokulturella perspektivet

Det sociokulturella perspektivet kan hjälpa studien till att förklara hur förskollärare och förskolebarnet samspekar och kommunicerar tillsammans. Även vad som sker

däremellan. Grundaren till det sociokulturella perspektivet är Lev Vygotskij Semenovič som levde mellan år 1896-1934 (Vygotskij 1995).

4.1.1. Redskap och verktyg

Inom det sociokulturella perspektivet talas det om redskap eller verktyg. Säljö (2014) beskriver redskap och verktyg som resurser såsom språkliga, intellektuella eller fysiska som människan har till sitt förfogande. Dessa använder människan när den vill förstå sin omvärld och verka i den. Säljö (2014) menar att i ett sociokulturellt perspektiv handlar det om hur vi tillägnar oss resurser för att tänka och praktiskt utföra något som är delar av vår kultur och omgivning. Det handlar om innebörd och mening, där innebörd och mening är kommunikativa företeelser. Vidare skriver han att kunskaper och färdigheter kommer från olika insikter och handlingsmönster som har konstruerats i ett historiskt samhälle. Människan blir således delaktiga i detta genom interaktion med andra människor (Ibid.).

Vilket för oss vidare till intellektuella och praktiska redskap. Säljö (2014) beskriver att genom samspel med andra verksamheter kan vi lära oss av varandra, med hjälp av redskap och verksamheter som innehåller tidigare generationers erfarenheter och insikter. Dessa erfarenheter utnyttjar vi när redskapet används. Det vill säga att det historiska finns på så sätt i nutid. Dock är alla sådana processer kommunikation och interaktion mellan människor en avgörande del. Det vill säga genom kommunikation skapas det sociokulturella resurser, det krävs alltså en kommunikation. Säljö (2014) skriver om att människans sätt att uppfatta världen och hur den agerar har ett samband med sociala och kulturella mönster som omger människan. Hur vi väljer att lösa problem eller tala anammas från vår omgivning och använder det på vårt sätt. Genom kommunikation med andra blir individens delaktighet ett sätt att uttrycka och beskriva världen. På sätt kan individen samspela med den andra individen i olika aktiviteter. Sammanfattningsvis beskriver Säljö (2014) inom det sociokulturella perspektivet att språket fungerar som ett system medan kommunikation ses som en mänsklig verksamhet och aktivitet, där människor ägnar sig åt och där språket utgör en viktig del. Människan föds med viljan till att kommunicera med andra. Från livets början söker människan kontakt och utvecklar olika former av interaktion med människor omkring sig. Att lära sig kommunicera handlar om att bli en kulturell varelse. När människan

kommunicerar görs detta med språkliga medel och kommunikationen är ett stoff till det som kommer sen.

4.1.2. Mediering

Begreppet mediering innebär att med hjälp av fysiska och intellektuella redskap i sociala praktiker hanterar människan sin omvärld (Säljö 2014). Språket kan vara en del av den kommunikation som sker mellan människor. Vidare beskrivs språket som en stor del i kunskapsbildning och till vår förmåga att samla och kommunicera erfarenheter med varandra. Ord och språkliga utsagor medierar på så sätt omvärlden för individen och gör att den ter sig som meningsfull (Ibid.).

4.1.3. Situerat lärande

Säljö (2014) beskriver handlingar och praktiker som konstituerar varandra. Vilket är grundläggande i det sociokulturella perspektivet. Begreppet situerat lärande när människan gör handlingar som är situerade i den sociala praktiken. Det vill säga att när människan utgår från sina kunskaper och erfarenheter och vad människan medvetet eller omedvetet uppfattar vad omgivningen kräver, tillåter eller gör det möjligt i en viss verksamhet.

[...] tolkar yttrandet som ett påpekande om språkliga finesser och förhållandet mellan tal och skrift. Uttalandets retoriska innebörd varierar mellan situationer där utsagan fälls. Det är denna koppling mellan en tänkande individ och omgivning som samtidigt gör människan till en förutsägbar men också flexibel varelse som tillskriver sin omgivning mening och som agerar utifrån antaganden om vad sociala situationer innebär. (Säljö 2014, s. 128-129).

4.1.4. Utvecklingszon

Inom det sociokulturella perspektivet beskriver Säljö (2014) apropiering, som innebär möjlighet till att ta över och ta till sig kunskap från den andra människan i samspelssituationer. Människan kan tillika få insikter genom att se nya mönster och möjligheter i de intellektuella och praktiska redskap som behärskas. Det vill säga att människan approprierar nya former av redskap med hjälp av vad den tidigare vet och kan. De blir således bekanta med nya sociala praktiker där människan lär sig begripa hur de är uppbyggda, de använder alltså sina erfarenheter som de har just nu och kunskaper som resurser att göra något. Vidare beskriver Säljö (2014) begreppet

utvecklingszon, proximala utvecklingszonen, är ett sätt att se på människors utveckling och lärande. Utvecklingszonen beskrivs som det avstånd mellan vad en individ kan göra själv, utan stöd, men å andra sidan vad den kan göra med en i samarbete med en mer kunnig individ.

4.2. Relationell pedagogik

Kommunikation, samspel och relationer är fokus i denna studie. Begreppet relationer i denna studie kan hjälpa till att förklara relationen mellan förskollärare och förskolebarn. Det finns brister i det sociokulturella perspektivet där begreppet relation inte finns eller framställs. Inom det sociokulturella perspektivet pratar man istället om exempelvis olika redskap i relation till den sociala påverkan individen utsätts för. Därför används även relationell pedagogik i studien som blir en länk till att diskutera förskollärarens förhållningssätt och relation. I detta avsnitt benämns lärare och elev. I studien sätts detta i relation inom förskolan, det vill säga *förskollärare* och *förskolebarn*.

4.2.1. Jaget

I följande stycke beskrivs jaget i relationer och mänskliga möten.

Inom den relationella pedagogiken talas det om relationer, kommunikation, interaktioner, dialoger och mänskliga möten. Relationell pedagogik handlar om en interpersonell nivå, där begrepp som relationer, kommunikation och mänskliga möten är centrala. Vidare beskrivs att jaget uppstår i relationer, människan föds i relation till andra människor och fortsätter därmed att utvecklas i relation till sin omvärld. Relationer finns och förändras i möten mellan människor såväl som mellan människa och andra parter. Det beskrivs även att i den tillvaron jaget/subjektet relaterar till tillägnar sig antingen som subjekt eller objekt. Människan kan relatera sig till subjekt eller objekt och det är i den förra relationen som hon förverkligas, vilket innebär samvaro. Det vill säga att samvaro innebär ett genuint, dynamiskt möte mellan två personer. Där två subjekt möts, tilltalar varandra och svara på ett sätt som är äkta. Detta möte är oförutsägbart och det saknas därmed planering och beräkning. Samvarons mening är inneboende i själva relationen (Aspelin & Persson 2011).

4.2.2. Lärarens förhållningssätt

I detta stycke beskrivs lärarens förhållningssätt samt begreppen kommunikativ och relationell kompetens.

Aspelin och Persson (2011) beskriver att relationen mellan lärare och elev inte kan bli till fullo jämställd. De menar även att relationen mellan lärare och elev krävs det att den är stabil som dessutom är stark för att nå en framgångsrik pedagogik. Vidare beskrivs även vikten av ett gott förtroende för läraren från elevens håll, på så sätt kan eleven motiveras till att ta ansvar för sitt lärande och den personliga utvecklingen. Det får dock inte glömmas bort att andra relationer till såsom kompisar, grupper eller skolsystem spelar roll för elevens framsteg. Aspelin och Persson (2011) menar att läraren riktar in sig på att skapa förutsättningar för eleven att skapa kunskaper, färdigheter, normer och värden. Lärarens relationella kompetens beskrivs som en viktig aspekt i elevens framgång. Det vill säga att uppmuntran och stöd till eleven är av stor vikt men även att läraren har en förmåga att ge feedback. Begrepp som tolerans, empati och respekt gentemot eleven anses också en viktig aspekt i lärarens relationella kompetens. Aspelin (2018) skriver vidare om modellen kring olika delkompetenser. Han lyfter kommunikativ kompetens som viktig. Den kommunikativa kompetensen innebär lärarens förmåga att kommunicera verbalt och icke verbalt. Det vill säga att läraren anpassar sina gester, kroppsspråk och ansiktsrörelser efter elevens beteende. Om detta görs kan det leda till en fördjupad relation mellan lärare och elev på lång sikt. Detta medför även en förutsättning att syftet för utbildningen kan bli fulländad (Ibid.). I detta fall är utbildningen förskolan.

4.2.3. Relation mellan lärare och elev

I detta avsnitt presenteras Aspelins (2014) olika lärare och elev relationer.

I Jonas Aspelins (2014) artikel *Beyond individualised teaching. A relation construction of Pedagogical Attitude* skriver han att idag framställs begreppet undervisning om att anpassa sig till elevens individuella liv. Artikeln beskriver hur pedagogisk inställning kan uppfattas ur ett relationellt perspektiv. En modell som innefattar pedagogisk inställning presenteras som tre olika typer av lärarelevrelationer: En asymmetrisk intersubjektiv

relation; ett asymmetriskt förhållande mellan objekt och objekt; och ett asymmetriskt förhållande mellan objekt och subjekt. Aspelin (2014) beskriver ödmjukhet i en relation "It has been suggested that the relationship between teacher and student is constituted by mutuality." (Aspelin 2014, s. 241)

Aspelin (2014) menar att förhållandet mellan lärare och består av asymmetri. Vidare förklarar han begreppet som en figurs oregelbundhet; att det är en motsats till begreppet symmetri. Vidare förklarar han att om en figur som är symmetrisk delas upp i två, blir den ena delen spegeln på den andra, men i en figur som är asymmetrisk har den olika former när den betraktas från olika håll. Det vill säga att lärarens inställning skiljer sig från elevens inställning. Vidare menar Aspelin (2014) att pedagogens förhållningssätt avser på något sätt att göra en förändring hos eleven. Den relationella processen involverar alltid en viss oförutsägbarhet och överraskningar. Vidare menar han att funktionen hos den pedagogiska relationen och legitimiteten för den pedagogiska inställningen är att den är inflytelserik, dynamisk och progressiv. Aspelin (2014) beskriver grundtanken av en pedagogisk inställning i en modell där pedagogisk inställning som beskrivs av tre olika lärare-elev relationer:

- En asymmetriskt inter-subjektiv relation är att läraren och eleven är aktiva utifrån sina respektive positioner. Nämligen att lärarens svar på elevens handlande grundar sig på samexistens med eleven och samtidigt riktar in sig på att eleven gör framsteg.
- Ett asymmetriskt förhållande mellan objekt och objekt betyder att eleven ges en passiv position i förhållande till lärarens aktivitet. Nämligen att lärarens svar på eleven sker utan upplevelse av den "andra sidan" av relationen.
- Ett asymmetriskt förhållande mellan objekt och ämne där läraren tar en passiv position i förhållande till elevens aktivitet. Nämligen att lärarens svar på elevens handlingar brister i pedagogiskt syfte och riktning.

Vidare menar han att från relationens perspektiv är den pedagogiska inställningen en aspekt av att leva i relationen, snarare än att leva på relationen (Ibid.).

5. Metod

5.1. Metodval

Studien undersöktes med en kvalitativ ansats. Där datan som samlas in består av ord, såsom talade eller skrivna (Denscombe 2016). Med detta metodval kunde studien gå på djupet med ord och på så sätt öka förståelsen för studiens syfte; att undersöka förskollärares syn på kommunikationens och samspelets betydelse i mötet med förskolebarn. Studien avsåg att undersöka vad det fanns för möjligheter och om det fanns några hinder för kommunikation och samspel. Därav valet av kvalitativ ansats och därmed passade den teori som grund för analysen; det sociokulturella perspektivet och den relationella pedagogiken. Forskningsmetoden skedde genom fyra intervjuer av förskollärare från fyra olika förskolor. Det var personliga intervjuer, det vill säga ett möte mellan intervjuaren och informanten. Fördelen med personlig intervju var att den var lätt att planera, de uppfattningar och synpunkter kom direkt från informanten. Det var dessutom lätt att sätta sig in i en persons synpunkter, då transkriberingen skedde endast av informanten och intervjuaren. Semistrukturerad intervju valdes då det skulle finnas en viss flexibilitet i intervjun och att intervjufrågorna var färdiga (Denscombe 2016). I den semistrukturerad intervjun var intervjufrågorna färdiga (se Bilaga 1) och svaren på studiens intervjuer var välutvecklade kring det ämne som studien undersökte. I den semistrukturerade intervjun upplevdes en flexibilitet med vilken ordning som intervjufrågorna skulle komma i, exempelvis informantens svar vid en intervjufråga som sedan övergick till en annan fråga. Valet av denna metod förankras även väl i valet av teorier i studien.

Informanterna fick information om att det är hans eller hennes egna erfarenheter och upplevelser som var viktiga. Även information om att intervjun inte handlade om bedömning av vad som var rätt eller fel svar gavs till den som blev intervjuad (Back & Berterö 2015). Intervjuerna spelades in och transkriberades. Transkriberingen gjorde det möjligt att på ett lättare sätt genomföra detaljerade sökningar som sedan jämfördes med materialet som samlats in. Transkriberingen var mycket tidskrävande och detta planerades inför intervjuerna. Dock var detta en värdefull del där materialet som samlats in studerades på så sätt på nära håll. Analysen av materialet blev därmed enklare än att

analysera ljudupptagningen i sin ursprungliga form. Fördelen med att göra en kvalitativ studie var att det material som samlats in var innehållsrik, detaljrik och fångade komplexa sociala exempel (Denscombe 2016), vilket var en god fördel för studien då det var en djupstudie.

5.2. Urval och genomförande

Urvalet skedde genom ett subjektivt urval där urvalet blev handplockat för studien, då en rektor valde ut fyra förskollärare. Det vill säga att urvalet valdes utifrån den relevans, kunskap och erfarenheter kring ämnet. Det var ett krav att deltagarna skulle vara förskollärare. Populationen som undersöktes var liten då intervjuerna skedde med fyra förskollärare (Denscombe 2016). Dock tjänade studien på att hålla sig till förskollärare och en liten population eftersom djupstudier kring ämnet kunde göras och kunde på så sätt bidra till forskningen om än i liten skala. De fyra olika förskolorna var belägna inom samma kommun. Två förskolor låg i ungefär samma geografisk placering, i en liten tätortsmiljö med boenden omkring sig och de andra två i ett villaområde i samma tätort. Dock skedde en av intervjuerna inte på förskolans plats utan på ett kontor som hörde till kommunen. Vid varje intervjutillfälle presenterades de inblandade för varandra. Detta gjordes med att ta i hand. Intervjuerna skedde i ett rum där intervjun kunde ske i privat anda. Det vill säga att endast de som var delaktiga befann sig där. I två av intervjuerna var miljön runt omkring avslappnat, det vill säga att det fanns soffor/soffor och soffbord. Intervjuerna var på så sätt avslappnade och det kändes som om båda parter var på samma nivå. Det fanns inte någon hierarki. Däremot på de andra två intervjuerna skedde detta vid bord och stolar. I den ena var det på en förskoleavdelning, som var stängd för dagen och där fanns inga förskolebarn, detta skedde där det fanns tillgång till kran och vask. Detta var rummet där måltider sker på avdelningen. Den andra intervjun skedde i en avskalad miljö. Där det nästan enbart fanns ett stort bord och stolar runtomkring.

En rektor för förskola kontaktades genom telefon och efter mejlkontakt valdes fyra olika förskolor och fyra förskollärare ut, en från varje förskola. Kontakten med den som valde att delta skedde både på telefon och mejl. Intervjuerna tog ungefär 20 minuter vardera men en timme var avsatt till varje intervju. Ljudupptagning skedde under tiden för att få med så mycket data som möjligt. Åldern på förskolebarnen var 1 till 5 år.

Innan studien påbörjades gjordes en pilotstudie (Denscombe 2016). En förskollärare intervjuades för att se om intervjufrågorna fungerade och forskningsfrågorna besvarades. På så sätt fanns det möjlighet att förbättra och utveckla frågorna, vilket behövdes göra. Med den erfarenheten gjordes ett beslut om att justera intervjufrågorna och ändra i syftet, eftersom syftet blev för brett och vissa intervjufrågor var svåra att förstå ibland. I pilotintervjun skedde även här ljudupptagning för att få möjlighet att ytterligare kontrollera intervjufrågorna.

5.3. Metodkritik

Genom att göra en pilotstudie kan det bidra till att studien får en hög reliabilitet (Bjereld, Demker & Hinnfors 2017). Det gjordes en pilotstudie och det resulterade i ändringar i både syfte och intervjufrågor. På så sätt kan den riktiga studiens bearbetning av material bidra till att studien får en hög reliabilitet. Det vill säga att undersökningen innehåller tillförlitlig information (Magne Holme & Krohn Solvang 2012). Det skedde därmed ändringar i syfte och intervjufrågorna blev välförankrade i syftet. Det var bra att göra en pilotstudie och det var en värdefull tid att lägga på eftersom vissa intervjufrågor var svåra att förstå. Dock ställdes det följdfrågor i vissa intervjuer då informanten inte förstod frågan och frågan fick tydliggöras. Eller att informanten kom in på ett sidospår och inte gav svar på frågan. I vissa intervjuer fick förtydligande ske att det var mellan förskollärare och förskolebarn som skulle vara i fokus. Reflektioner kring om detta kan ha påverkat studiens trovärdighet och giltighet har skett. Martyn Denscombe (2016) belyser att det är svårt att göra om samma kvalitativa studie då sociala aspekter såsom kontext, social miljö och tid måste vara samma som föregående studie. Vidare har reflektion kring trovärdighet och giltighet skett då urvalet var ett subjektivt urval där rektorn för förskolorna gjorde ett val kring vilka som skulle vara med i studien. Det vill säga att rektorns personliga tankar kanske styrde de förskollärare som valdes ut? Eller att rektorn gjorde de val som ansågs passade bäst för studien?

Reflektion kring generaliserbarheten har skett då nackdelen med att göra en kvalitativ studie var att studien kan vara svår att generalisera då forskningen bygger på djupstudier av endast fyra semistrukturerade intervjuer (Denscombe 2016). Vidare reflektion kring nackdelen med personlig intervju har skett då informanten inte fått höra andras åsikter

och därmed blev det inget utbyte av erfarenheter och åsikter, som kunde blivit en nytta för studien. Svagheten med att endast intervjua förskollärare är att resultatet på studien inte blir lika generaliserbar som om studien hade innefattat alla pedagoger såsom förskollärare, barnskötare, resurser och vikarier.

5.4. Etiska övervägande

Innan studien påbörjades skickades det ut ett missivbrev/informationsbrev (se Bilaga 2) till förskollärare med en förfrågan om deltagande till studien. Brevet innehöll de fyra forskningsetiska principerna; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet 2002). I brevet informerades det om vad deltagarens uppgift i studien var och villkoren som gällde för deras deltagande, det framgick att deltagandet var frivilligt och att de hade rätt att avbryta sin medverkan när som helst. Samtyckeskravet innebär att som forskare inhämtar deltagarens samtycke till undersökningen, det vill säga att deltagarna skriver under med sitt samtycke för att delta i undersökningen. Konfidentialitetskravet innebär att som forskare ger alla deltagare i undersökningen konfidentialitet, vilket innebär anonymitet, och personuppgifter skall förvaras så obehöriga ej kan få tag på det. Namn och vilka förskolor studien var gjord på kommer inte att nämnas i studien. Det sista kravet som användes var nyttjandekravet, där de uppgifter som samlats om deltagarna endast användes för forskningens ändamål (Vetenskapsrådet 2002).

Valet att göra enskilda intervjuer var att det skulle ske ett personligt samtal och få enskilda personliga svar från informanterna. Innan intervjun började fick informanterna information om att det fanns inget rätt eller fel på svaren, informantens perspektiv och tankar var i fokus. Detta gjordes för att känslan av kränkning eller känslan av en utsatthet inte skulle uppstå, noggrannheten kring att informanten skulle känna sig bekväm var även i fokus innan och under intervjun. Även påverkan från varandra inte skulle uppstå, exempelvis personliga åsikter som kunde påverkas av andras svar och då bli ändrade framför andra deltagande personer (Löfdahl 2014). Det vill säga att intervjuaren var avslappnad, glad och genuint intresserad av vad informanten pratade om och gav svar kring, exempelvis ställdes följdfrågor på svar eller för att förtydliga svaren om intervjuaren hade förstått informantens svar rätt. Intervjun spelades in och detta gav informanten samtycke till skriftligt innan intervjun startade. Informanten fick

informationsbrevet i god tid innan intervjun men hade även med ett då informanten läste igenom det och skrev under innan intervjun började. Allt insamlat material och empiri förstördes när studien var färdig, inklusive underskrift av samtycket då informantens anonymitet ska skyddas.

5.5. Bearbetning av material

Bearbetningen av studiens resultat av de fyra intervjuerna med fem intervjufrågor blev materialet 21,5 sidor. Skrivet i Times New Roman och 12 punkter samt 1,5 radavstånd. Bearbetning av materialet har skett genom kategorisering och mönster. För att sedan kunna titta efter likheter och skillnader i kategoriseringarna (Fejes & Thornberg 2015). De semistrukturerade intervjuerna transkriberades och när transkriberingen var färdig användes intervjufrågorna som kategorier, då det endast fanns fem intervjufrågor. Under transkriberingen av intervjuerna användes radnummer, därför det skulle bli lättare att hitta i transkriberingen (Fejes & Thornberg 2015). Den första forskningsfrågan löd: Hur beskriver du begreppen kommunikation och samspel? Här gjordes det en mindmap på studiens centrala begrepp; kommunikation och samspel, från alla fyra intervjuer. För att se vad informanterna sagt om begreppen. Därefter numrerades meningarna med vilken intervju den kom från, dels för att kunna särskilja svaren men även för att kunna gå direkt till den intervjun meningen kom från. De resterande fyra frågorna togs det ut relevant svar för den aktuella frågan. Även här användes radnummer för att kunna se svaret från vilken intervju det kom från. Vidare sorterades all text som tagits ut, det vill säga det som passade och som svarade på frågan. Kategori för kategori gick genom och mönster hittades i svaren, såsom att något svar som gav en annan aspekt eller att något svar liknade ett annat. Det som inte gav svar på frågan togs bort och relevanta citat valdes ut som kopplade väl till studiens syfte: syftet med studien var att undersöka förskollärarens syn på kommunikationens och samspelets betydelse tillsammans med förskolebarn. Studien avsåg att undersöka vad det finns för möjligheter och om det finns några hinder för kommunikation och samspel.

6. Resultat och analys

Studien hade för avsikt att undersöka förskollärarens syn på kommunikationens och samspelets betydelse tillsammans med förskolebarn samt undersöka vad det fanns för möjligheter och om det fanns några hinder för kommunikation och samspel. I nedanstående rubriker redovisas resultatet av studien där intervjufrågorna är kategorierna. Därefter sker en analys av resultatet kopplat till de valda teorierna. Studien hade totalt fyra intervjuer och namnen på informanterna har tagits bort. Därför framgår istället siffror ett till fyra.

6.1. Hur beskriver du begreppen kommunikation och samspel?

Informanterna har varit överens om att kommunikation kan se olika ut då informant 4 belyser: "Kommunikation för mig är allt från kroppsspråk till det verbala". Även som nedanstående informant belyser:

Kommunikation behöver inte vara verbalt. Det kan vara på många olika vis. Ett litet barn kan kommunicera med att räkka ut handen och ta ett annat barns hand och le. Då är där en kommunikation emellan, ljudlöst så att säga till att man verbalt kan förmedla sin åsikt, sin önskan eller sin kunskap.

(Informant 1)

Resultatet visar även att kommunikation inte enbart är verbalt eller fysiskt:

Hur vi kommunicerar med barnen är ju hur vi liksom lyssnar också. För kommunikation är ju inte bara att prata, kommunikation är så mycket mer, hur du lyssnar, hur du ser, hur du upplever och hur du tar dig till barn (Informant 2).

Vidare visar resultatet att informanternas syn på samspel är likvärda då de förklarar samspel som ett givande och taganden, att ta plats, att intressera sig för den andra:

[...] sen kommunikation är precis som du säger samspel, det är något som vi ger och tar för att komma någonstans gemensamt. Har du inte samspelet så kan kommunikationen bli väldigt enformig. För att komma vidare så behöver du ett samspel i själva kommunikation. (Informant 4)

Att samspela är ju när man har ett utbyte av någon annan part. Man har ett givande och tagande av varandra. Man ser nytta av den andra parten, att någon jag har glädje av från den andra parten kan förmedla eller som kan hjälpa mig med. (Informant 1)

Informant 3 belyser även att samspel handlar om ”att man lyssnar på barnen, vad de vill och vad de är intresserade av, ta tillvara det. [...] Så liksom samspel, alla har rätt att ta plats.”

6.1.1. Analys av resultatet

Resultatet visar informanternas syn på kommunikation på så sätt att det kan ske på olika sätt. Det behöver inte alltid vara det verbala som kommuniceras utan även kroppsspråk och hur personen i sig lyssnar och tar till sig vad den andra säger. Sett ur ett sociokulturellt perspektiv används mediering då verktyget/redskapet kommunikation (Säljö 2014) används. Resultatet visar även att begreppet lyssna är en kommunikation, likaså är kommunikation också lyssnandet. Vidare belyser resultatet att informanternas syn på samspel är likvärdiga. Sett genom det sociokulturella perspektivet kan människan i samspel med andra lära sig av varandra med hjälp av verktyg/redskap (Säljö 2014). Sett ur den relationella pedagogiken kan förskollärarens kommunikativa kompetens användas här som ett verktyg (Aspelin 2018). Som förskolläraren kan använda i sitt förhållningssätt.

6.2. Hur gör du för att ge barn förutsättning för kommunikation och samspel?

Vissa informanter pratade om att skapa situationer för barn där de blir tvungna till att kommunicera och samspela med någon annan:

[...] att utsätta barnen för situationer där de måste samspela, där de måste agera tillsammans med något annat barn. Bygga ett pussel tillsammans. Kräver ett samspel, kräver en kommunikation. Man utsätter barnet för att vara tvungen att samspela, var att tvungen att ha ett annat barns hjälp. Än att jag sitter själv med mitt pussel och inte klarar det. Men utsätter det för att göra det tillsammans med ett annat barn och får det andra barnets hjälp till att bygga pusslet. (Informant 1)

[...] vi jobbar väldigt mycket med hur man är en bra kompis och hur man bemöter varandra och väldigt mycket värdegrund och i värdegrunden bakas det ju väldigt mycket in samspel och kommunikation. Så att värdegrundsfrågorna är ju ett, vi har ju arbetat väldigt mycket med stegen. Det handlar ju om att man ska på något vis lära känna sig själv och lära känna sina känslor och på så vis kunna förmedla dom till andra att det här tycker jag inte är okej och det här tycker jag är okej. Asså att på något vis att man finns

i ett sammanhang där man samspelar med andra men också att man samspelar med sig själv. För det handlar om att man ska lära känna sig själv också. Och vad är det jag vill och vad är det kompiserna vill och att man på något vis kan särskilja dem två olika sakerna. (Informant 2)

Resultatet visar även att informanterna anser att förskollärares förhållningssätt är av stor vikt då informant 3 säger ”Försöker ge dem tid, försöker lyssna på vad barnen vill.” Även som nedanstående informant belyser:

[...] men det handlar ju om att hitta ditt sätt och kommunicera. Om du har det verbala och du kan prata så underlättar det väldigt mycket. Men om jag inte kan det så måste ju jag [menar sig själv som förskollärare] hjälpa dig att hitta andra sätt att ta kontakt och kommunicera. Och de, där kan du ha bildstöd, du kan ha takk-tecken, men om inte någonting, om man känner att inte något av de fungerar. Då måste man hitta någonting som gör att hur ska du kunna kommunicera med andra. Men det är hela tiden och tänka om, alltså man kan inte säga att: jag ger dessa förutsättningar till alla barn på samma vis, de funkar ju inte så. Utan jag måste hitta vad är det, här, vilka förutsättningar behöver detta barnet? För att kunna kommunicera, vissa kan man bara visa, eller prata, så här säger man istället klappa istället för att slå. Där är ju de som inte, som inte, du måste göra andra saker och det är en utmaning. Tanken får aldrig bli att det är, det går inte. Eller det får heller inte bli att det är något fel på det barnet, du måste alltid tänka utifrån dig själv. Vad är det jag ska ge? Vad ska jag ändra mig för att. Funkar inte det. Och sen inte ge upp. (Informant 4)

6.2.1. Analys av resultatet

Sett ur ett sociokulturellt perspektiv visar resultatet att i samspel med varandra lär man sig av varandra (Säljö 2014). Det vill säga att förskolläraren skapar situationer där barn sinsemellan blir tvungna till att kommunicera och samspela. Sett ur det sociokulturella perspektivet handlar det om det situerade lärandet där barnet kan utgå från sina kunskaper och erfarenheter. På så sätt kan barnet medvetet eller omedvetet uppfatta det omgivningen kräver, tillåter eller vad som är möjligt i denna skapade situation och därmed kan det vara en förutsättning till kommunikation och samspel. Här används olika verktyg/redskap som hjälp till kommunikation mellan förskolelärare och förskolebarn och en appropiering kan ske (Säljö 2014). Resultatet visar även vikten av förskollärares förhållningssätt gentemot barnet, att ständigt reflektera över sina val och inte se barnet som ett problem. Sett ur den relationella pedagogiken krävs det att relationen mellan förskollärare och barn är stabil och vikten av ett gott förtroende för förskollärares från barnets håll för att få förutsättning för att utvecklas. Förskoleläraren riktar även in sig på att skapa förutsättningar för barnet för att skapa kunskap,

färdigheter, normer och värden i samspel och kommunikation (Aspelin & Persson 2011). Styrker även här med en anpassning till förskolebarnets individuella liv i förskollärarens förhållningssätt (Aspelin 2014).

6.3. Vilka möjligheter kan du beskriva med bra kommunikation och samspel?

Informanterna beskriver att möjligheten med kommunikation och samspel är viktig och att den kan leda till många positiva saker: Informant 2 belyser att ”För att ett barn ska kunna växa och utvecklas och att jag syns och hörs och jag finns. Så är kommunikationen viktig.” Vidare beskriver informant 2 att kommunikation ses som ”[...] det är nyckeln till allt så har du en bra kommunikation så finns det stora chanser till att nå fram till ett lärande, till en utveckling.”

Ett barn som känner sig förstått är ju ofta ett barn som växer. Så kommunikationen och det sätt som barnet väljer att kommunicera på är absolut viktigt för oss pedagoger att vara flexibla på som man inte låser sig på en egen metod som man tror funkar på alla barn. (Informant 2)

Möjligheten är ju också att med kommunikation, en god kommunikation i gruppen skapar ju på något vis en samhörighet, en tillhörighet, och att barn kan känna sig trygga, att vi som vuxna också kan på nått vis gå vidare. Ibland så stannar man väldigt gärna med att hela tiden stå och stampa har vi förskollärare ibland känt att man kommer inte vidare men om man jobbar på den här kommunikation och samspel så bygger det ju liksom broar för att gå vidare i olika sammanhang. (Informant 2)

Det kan ju göra jättemycket, för det kan ju göra barnet vågar anförtro sig åt dig. Om man har något barn som liksom har svårt att berätta grejer eller svårt att visa känslor. När dom liksom får ett gott samspel med en och lära känna en så vågar dom anförtro sig och våga berätta. (Informant 3)

I kommunikation och samspel tillsammans med förskolebarnet visas även att det ligger mycket på förskollärarens förhållningssätt gentemot barnet:

[...] så kommunikation, sen kommunikationen med barnen kan du, alltså såhär relationer, det är mitt jobb att skapa en relation med alla barnen. Äh har

jag, skapar jag en relation och får en bra kommunikation. Då kan vi komma vidare på ett annat vis. (Informant 4)

6.3.1. Analys av resultatet

Resultatet visar att informanterna är överens om att det finns goda möjligheter med en god kommunikation och samspel. Sett ur det sociokulturella perspektivet handlar det om hur barnet eller förskolläraren uppfattar sin omvärld och hur de agerar har ett samband med de sociala och kulturella mönster som omger dem. Förskolebarnet eller förskolläraren kan här anamma hur ett problem kan lösas eller hur man pratar, dock ändå göra det på sitt sätt. Det vill säga att genom kommunikationen mellan barn och förskollärare blir således deras sätt att uttrycka sig och beskriva sin omvärld och på så sätt kan de samspela med varandra i olika aktiviteter (Säljö 2014). Sett ur den relationella pedagogiken uppstår jaget i relationer och människan utvecklas i relation till sin omvärld (Aspelin & Persson 2011). Resultatet belyser även att det ligger i förskollärares förhållningssätt, det vill säga vilken kommunikativ kompetens förskolläraren har, där förmågan kring att kommunicera både verbalt och icke verbalt (Aspelin 2018). Resultatet visar även vikten av att välja rätt metod, det vill säga anpassning i gester, kroppsspråk och ansiktsuttryck i mötet med förskolebarnet. Detta kan leda till en fördjupad relation mellan förskolläraren och förskolebarnet, på lång sikt (Ibid.).

6.4. Kan du ge något exempel på om det kan finnas hinder för kommunikation och samspel mellan förskollärare och barn?

Informant 2 belyser att hindret för kommunikation och samspel ligger i förskollärares förhållningssätt:

Hindret kan ju innebära att då kanske man som pedagog väljer på nåt vis att inte utforska andra vägar att nå fram. Utan på nått vis lägger sig på en ganska låg, vad ska man säga, dom här barnen som då inte kan svenska. Det är väldigt lätt att man på något vis bara använder sig av bilder som en trygghet och inte prova på andra möjligheter. Och då kanske det barnet mister möjligheten till att utvecklas på ett annat sätt.

Informant 4 belyser även att det spelar roll vilken inställning förskolläraren har:

Att går du in med inställningen att det är barnet det är fel på då kommer du ju inte fram. Så att det kan jag se som att då kommer du inget vidare om du har den inställningen. Det ligger mycket på oss vilken inställning vi har, till jobbet och till barnen och till oss själva.

Dock belyser informant 3 ett annat hinder för kommunikation och samspel: ”Det är ju ibland för vi är ju väldigt många barn.”

6.4.1. Analys av resultatet

Resultatet visar att det är viktigt att förskolläraren följer barnets utveckling då man använder rätt metod och använder sig av olika hjälpmedel. Sett ur det sociokulturella perspektivet är det viktigt att utgå från utvecklingszonen (Säljö 2014), vart befinner sig barnet i sitt lärande och utveckling? Det är då viktigt i förskollärarens förhållningssätt att utgå från barnets erfarenheter och kunskap. Vad kan barnet göra själv och vad kan barnet göra tillsammans med ett annat barn för att nå utveckling och lärande (Säljö 2014)? Sett ur den relationella pedagogiken uppstår jaget i relationer och människan utvecklas i relation till sin omvärld (Aspelin & Persson 2011). Resultatet belyser även här förskollärarens kommunikativa kompetens (Aspelin 2018). Hur kompetensen används i förhållande till förskolebarnet.

6.5. Hur beskriver du vikten av en god relation?

I studien beskrev informanterna vikten av en god relation. Informant 2 belyser att ”De är ju a och o. Det finns ju inget viktigare. Jag är inte för det här med att man pressar fram det, det är något som växer fram.” Nedan beskrivs även byggandet av en relation och enligt informanterna vad som krävs för att en relation och en kontakt ska kunna börja.

Ja den är ju a och o. Den e superviktig. Vill man nå barnet på något vis så måste man ha en god relation, man måste respektera varandra, barnen måste känna sig sedda, önskvärda, omtyckta. Barnen ska aldrig känna att de ej är omtyckt av någon, det är superviktigt, det grundläggs under inskolningen. Där börjar ju man med att bygga en relation, bygga ett gillande. Att man gillar varandra, man är respekterad för den man är, accepterad. Det börjar ju där. Om ett barn är tryggt med vuxen så kan den ha relation med den vuxna. (Informant 1)

Den är a och o. Alltså det är, äh, det ligger så mycket på oss och skapa den. Den kan du inte skapa på samma vis med alla barn, utan du måste, du ska på den lilla millisekunden känna in, det här barnet, hur får jag kontakt med dig? Hur skapar jag en relation med dig? (Informant 4)

6.5.1. Analys av resultatet

Resultatet visar att det är viktigt med en god relation och hur förskolläraren förhåller sig gentemot barnet för att utveckla en god relation tillsammans med barnet. Sett ur den relationella pedagogiken är den interpersonella nivån viktig (Aspelin & Persson 2011). Där förskollärare ställer sig frågan: hur får jag kontakt med dig? Hur skapar jag en relation med dig? Det vill säga att bemöta barnet på ett sätt som passar det enskilda barnet. Sett ur den relationella pedagogiken kan både barnet och förskolläraren relatera sig som subjekt i relationen och på sätt finna samvaro. Det krävs även en relation till någon annan för att utveckla jaget och därmed fortsätter att utvecklas i relation till omvärlden (Aspelin & Persson 2011). Resultatet visar även vikten av tolerans, empati och gentemot barnet för att utveckla god relation respekt (Aspelin & Persson 2011). För att kunna skapa relationer så är det situerade lärandet (Säljö 2014) även viktigt; informant 4 belyser att det ligger på förskolläraren att skapa relation. Det vill säga att hur omgivningen är kring förskolebarnet och förskollärare samt om det finns möjlighet till relationsskapande. Där förskolebarnet och förskolläraren kan tillskriva omgivningens mening och agera utifrån vad den sociala situationen innebär (Säljö 2014). Det vill säga att skapa relationer.

7. Diskussion

Syftet med studien är att undersöka förskollärarens syn på kommunikationens och samspelets betydelse tillsammans med förskolebarn. Studien avser att undersöka vad det finns för möjligheter och om det finns några hinder för kommunikation och samspel.

Syftet mynnar ut i följande forskningsfrågor:

- Vad innebär samspel och kommunikation enligt förskolläraren?
- Hur beskriver förskolläraren sitt förhållningssätt gentemot barnen gällande kommunikation och samspel mellan förskollärare och barn?

7.1. Vad innebär samspel och kommunikation enligt förskolläraren?

Genom det sociokulturella perspektivet användes mediering då verktyget/redskapet kommunikation (Säljö 2014) användes. Enligt studien kan kommunikation ske på olika sätt och vara på olika sätt. Kommunikation anses inte enbart vara verbalt utan även kroppsspråk hur personen i sig lyssnar och tar till sig vad den andra säger. Utifrån studien är begreppet lyssna en kommunikation, likaså är kommunikation också lyssnandet. Hur har tidigare forskning sett på kommunikation? Utifrån tidigare forskning har begreppet kommunikation inte definieras som att lyssna eller som lyssnandet i sig. Jonsson och Williams (2012) menar att det är i förskolan som barnen lär sig och då genom kommunikation i den dagliga verksamheten i samband med olika aktiviteter. De beskriver även kommunikation som grundläggande begrepp som är sammankopplade med en mängd olika definitioner. Jonsson och Williams (2012) visar i resultatet från deras studie att kommunikationen mellan förskollärare och barnet bestod av frågor till barnet och dessutom växlade mellan olika barn och olika frågor. Begreppet kommunikation definieras här antingen i samband med någon sorts av aktivitet, kommunikation som ett grundläggande begrepp som är sammankopplat med något och att kommunikation består av frågor. Utifrån den tidigare forskning som funnits är det är alltså i praktiska situationer eller verbalt som kommunikation sker.

Studien visar att förskollärarnas syn på samspel är likvärdiga och att de är överens om att det finns goda möjligheter med en god kommunikation och samspel. Hur kommer det sig att synen är så likvärdig? Innebär detta att förskolläraren ville säga "rätt" sak? Det man vill höra? Eller genomsyrades svaret med ärlighet och rätt tänk? I läroplanen för förskolan står det att undervisningen ska baseras på barnen lär tillsammans och av varandra, även samspelet mellan barn och vuxen (Skolverket 2018, s. 11). Nedan beskriver Bruce (2016) om förmågan till att samspela är av stor vikt:

[...] förståelse för den andra, samförstånd och dialog är en förmåga som varje människa måste lära sig att bemästra på egen hand och i möten med andra. Personlig trygghet och förmåga till att samspela och samverka har i dagens samhälle kommit att bli en av de mest eftersökta kompetenserna i det sociala vuxenlivet [...] (Bruce 2016, s. 146)

Detta står även i läroplanen då barnen i förskolan ska ges förutsättningar för att tänka, lära och kommunicera i olika sammanhang och för olika syften. På så sätt läggs grunden till att barnen tillägnar sig de kunskaper de behöver i samhället. Förmågan att kommunicera, söka ny kunskap och samarbeta är nödvändigt (Skolverket 2018, s. 8). Vilket diskuteras vidare om hur omvärlden uppfattas och vilka kulturella och sociala mönster omger förskollärare och förskolebarn (Säljö 2014). Det vill säga att dessa mönster, uppfattningar och omvärld som omger förskolans verksamhet präglar och anammar hur förskolebarnet och förskollärarens sätt till hur ett problem kan lösas eller hur man pratar (Säljö 2014). Vilket är en viktig förmåga att kunna ta sig an olika sätt att göra saker på. Genom kommunikation mellan förskollärare och förskolebarn blir ett sätt att uttrycka sig och beskriva sin omvärld, vilket resulterar i att de kan samspela med varandra vid olika tillfällen eller situationer (Säljö 2014). Här är det även av stor vikt att utgå från barnets erfarenhetsvärld (Doverborg och Pramling Samuelsson 2012). Det vill säga att läroplanen belyser vikten av samspel och kommunikation. Kan det vara så att förskollärarnas likvärdiga syn kan bero på att de har en gemensam läroplan? Slutligen för att förskolebarnet ska få förutsättningar till att få positiva erfarenheter kring hur kommunikation och samspel kan fungera spelar omvärlden en stor roll, där ingår även förskollärarens förhållningssätt. Vilket följande forskningsfråga behandlar.

7.2. Hur beskriver förskolläraren sitt förhållningssätt gentemot barnen gällande kommunikation och samspel?

Studien visar att ständiga reflektioner kring förskollärarens förhållningssätt, val, relationer och även vikten av att inte se barnet som ett problem i en kommunikation och samspel som inte fungerar belyses. Vad gör en god relation mellan förskollärare och förskolebarn? Inom den relationella pedagogiken krävs det att relationen mellan förskollärare och barn är stabil och vikten av ett gott förtroende för förskolläraren från barnets håll för att få förutsättning för att utvecklas. Enligt studien försöker förskollärarna att rikta in sig på att skapa förutsättningar för barnet för att skapa kunskap, färdigheter, normer och värden i samspel och kommunikation (Aspelin & Persson 2011). Williams och Sheridan (2018) belyser även förskollärarens fokus på barns förmågor och kunskaper. Vilket innebär att förskollärare behöver ha den kompetens som behövs för att utmana barnens lärande. Såsom att kunna förstå vad nästa fas för det enskilda barnet är i lärandet. Detta innebär således lärande av olika

färdigheter och förmågor. I förskollärarens förhållningssätt kan den kommunikativa kompetensen användas här som ett verktyg (Aspelin 2018).

Aspelin och Persson (2011) skriver om att människan är en relationell varelse. En relation till ett barn ser inte likadan ut till ett annat. För att bygga relationer kan det vara viktigt att vara flexibel i sitt förhållningssätt då alla barn är olika och fungerar därmed olika. I förskolan skapas det nya samspel som sker i en ny värld för barnet. Bruce (2016) menar att i förskolan sker nya samspel och detta sker således utanför den egna familjen. Bruce (2016) belyser även vikten av att bjuda in till en ömsesidighet och även Aspelin beskriver ömsesidighet i en relation: ”It has been suggested that the relationship between teacher and student is constituted by mutuality.” (2014, s. 241)

I relationen mellan barnet och förskolläraren beskrivs begreppen som att dela och ta del av, att se och bli sedd, att lyssna och bli lyssnas till, att förstå och göra sig förstådd. Om detta finns kan barnet och förskolläraren hitta och få tillgång till den egna drivkraften till lust och motivation (Bruce 2016). Utifrån studiens definition på kommunikation är begreppet lyssna en kommunikation, likaså är kommunikation också lyssnandet. Detsamma menar Bruce (2016) där hon lyfter att dela och ta del av, att se och bli sedd, att lyssna och bli lyssnas till, att förstå och göra sig förstådd begreppen i relationen mellan förskolebarn och förskollärare. Vad innebär att lyssna och lyssnas till? Är dessa begrepp något som sker intellektuellt eller är det något som sker fysiskt? Begreppen *att lyssna och bli lyssnas till* kan vara synonymt till begreppet kommunikation. Här går kanske diskussionen över studiens centrala begrepp kommunikation, samspel och relationer men känns värt att lyfta. I relationen mellan förskollärare och förskolebarn är förhållningssättet viktigt, likaså olika aspekter på hur kommunikation kan te sig. Valet av vilken kommunikation som väljs gentemot barnet kan vara lika viktigt som en god relation gentemot barnet. Valet av detta kan bero på vilken kommunikativ kompetens förskollärare har (Aspelin 2018). Förskollärarens förhållningssätt kan strävan mot att vara i samvaro tillsammans med förskolebarnet. Detta innebär att det är ett genuint möte där båda ses som subjekt (Aspelin & Persson 2011). Aspelin (2014) belyser pedagogisk inställning som beskrivs av tre olika lärare-elev relationer. Om det finns en god relation mellan förskollärare och förskolebarn så kan det vara en *asymetriskt inter-subjektiv relation*. Där förskolläraren och förskolebarnet är i samexistens. Det vill säga att en god

relation finns och detta kan leda som en god möjlighet till kommunikation och samspel. Vilket kan knyta an till Aspelin (2014) beskriver att från relationens perspektiv är den pedagogiska inställningen en aspekt av att leva i relationen, snarare än att leva på relationen.

Men om en god relation inte finns? Vad är det som gör att det inte finns en fungerande relation? Vad kan det finnas för hinder i kommunikation, samspel och relation? I studien belyses vikten av att inte se barnet som ett problem i en kommunikation och samspel som inte fungerar. Studien visar att det är viktigt att förskolläraren följer barnets utveckling då man använder rätt metod och använder sig av olika hjälpmedel. Hindret kan vara att förskolläraren lägger nivån för barnet under eller över barnets utveckling. Det vill säga att förskolläraren inte tar hänsyn till utvecklingszonen, vad kan barnet göra själv och vad kan barnet göra tillsammans med ett annat barn (Säljö 2014)? På så sätt kan det bli obalans i kommunikation, samspel och relationen mellan förskolläraren och förskolebarnet. Det vill säga att förskolläraren kanske är mer aktiv på sitt håll och glömmer bort förskolebarnets aktiva roll, så den blir passiv istället. Det blir ett *assymetriskt förhållande* istället (Aspelin 2014). Sammanfattningsvis för att en relation ska fungera behövs det att båda parter ska vara aktiva för att en relation ska fungera och bli det bästa, precis som Bae (2012) menar att barn och lärare är partners i kommunikation. Vilket även Aspelin (2018) beskriver när två individer upplever varandra som partners i en gemensam process och har inflytande på varandra, detta benämner Aspelin (2018) som relationella band.

Vidare belyser studien att en god relation är viktig och hur förskolläraren förhåller sig gentemot barnet för att utveckla en god relation tillsammans med barnet. Det är lätt att uttrycka detta men hur görs detta? I samspelet, kommunikationen och relationen är det viktigt att utgå från den interpersonella nivån (Aspelin & Persson 2011). Hänvisar till studien där förskolläraren ställer sig själv frågorna: "hur får jag kontakt med dig? Hur skapar jag en relation med dig?" Det vill säga att bemöta barnet på ett sätt som passar det enskilda barnet är viktigt. Vikten i förskollärarens förhållningssätt är att båda parter ska kunna relatera som subjekt och på så sätt finna samvaro. Jaget uppstår i relation och människan utvecklas i relation till sin omvärld, det krävs även en relation till någon annan för att utveckla jaget och därmed fortsätter att utvecklas i relation till omvärlden (Aspelin

& Persson 2011). Vidare kan den egna uppfattningen bli synlig när den konfronteras av den andras uppfattning, det vill säga att det blir en uppfattning bland andra (Thulin 2006), det vill säga mellan förskollärarens och förskolebarnet. Vilket kan kopplas vidare till samspel, där vi kan lära oss av varandra såväl med varandra (Säljö 2016). Studien visar att förskolläraren skapar situationer, det vill säga det situerade lärandet tas i beaktande (Säljö 2014), där barn sinsemellan blir tvungna till att kommunicera och samspela. I situationer som förskollärare iscensätter kan förskolebarnet medvetet eller omedvetet ta in det omgivningen kräver, vad situationer tillåter och vad som är möjligt i just den skapade situationen (Säljö 2014). Detta kan således vara en av förutsättningar för kommunikation och samspel, detta kan dock vara mellan förskollärare och förskolebarn men även mellan förskolebarn och förskolebarn. Eller kanske mellan förskolebarn och ett verktyg/redskap som kan användas till hjälp för kommunikation och samspel. Härmed kan apropriering ske gentemot förskolebarnet (Säljö 2014). Williams och Sheridan (2018) beskriver undervisning i förskolan som kommunikativ, interaktiv och relationell och på så sätt behöver förstås i en samhällelig kontext. Vilket resultatet styrker och belyser som ovan står då förskollärare medvetet skapar situationer för förskolebarnet där det tvingas till att samspela och kommunicera.

7.3. Kritisk diskussion

Resultatet visade dock inte så många olika aspekter kring kommunikation, samspel och relationer. De flesta informanter belyste snarlika aspekter och vinklar fast med olika ord. Informanterna belyser att studiens centrala begrepp är av stor vikt i mötet mellan förskollärare och förskolebarnet. Olika aspekter på svaren kunde varit fler, det fanns dock en informant som belyste en helt annan vinkel på hinder för samspel och kommunikation; att det kan vara för stora barngrupper. Resultatet visar även att förskollärare skapar situationer där förskolebarnet tvingas till att samspela och kommunicera. Men ur etiska principer är detta rätt? Kan ett förskolebarn tvingas till samspel och kommunikation? Det kanske beror på om det ses för barnets bästa? Beroende på situation? Resultatet belyser skapandet av situationen ur ett lärandeperspektiv och sker således inte i en kränkande situation för barnet.

7.4. Slutsats

Kan man ha en god relation om inte kommunikation och samspel finns? Behöver man alla tre begreppen för att skapa, är alla tre begreppen beroende av varandra? Att lyssna kan vara nyckeln. Det vill säga att i kommunikation måste du lyssna, i samspelet behöver man lyssna på varandra för att få ett samspel, till exempel i leken: hur känner du? I en relation behöver man lyssna på varandra för att ha en god relation. Om den ena pratar och den andra inte, att man inte lyssnar på varandra. Då sker ingen utveckling heller. Att lyssna in är viktigt. Man kan säga att lyssna är ett vidgat begrepp av kommunikation. Studiens resultat diskuteras utifrån valda teorier. I diskussionen och resultatet återkommer förskollärarens förhållningssätt ofta. Syftet med studien är att undersöka förskollärarens syn på kommunikationens och samspelets betydelse tillsammans med förskolebarn. Studien avser att undersöka vad det finns för möjligheter och om det finns några hinder för kommunikation och samspel. Resultatet visade en ny definition på vad kommunikation kan vara för något. Begreppet lyssna är en kommunikation, likaså är kommunikation också lyssnandet. Relationer mellan förskollärare och förskolebarn anses vara väldigt viktigt och även förskollärarens förhållningssätt.

Slutligen, har studien besvarat forskningsfrågorna vad innebär samspel och kommunikation? Hur beskriver förskolläraren sitt förhållningssätt gentemot barnen gällande kommunikation och samspel mellan förskollärare och barn? Kommunikation och samspel hänger ihop, att man har ett genuint intresse för den andra. Det går kanske inte att besvara frågorna till fullo då alla tycker olika och allt är tolkningsbart. Det finns oändligt många svar men kanske därmed likvärdiga svar. Dock att vara förskollärare krävs det att du förhåller dig till något i arbetet tillsammans med barnet och det är att vara välförankrad förskolans läroplan, att motivering ska finnas till varför du väljer att göra på ett visst sätt och att utgå från barnet, vad barnet behöver just i den situationen. Avslutningsvis är det grunden att bygga goda relationer tillsammans med förskolebarnet, det vill säga "hur får jag kontakt med dig"?

7.5. Vidare forskning

Under studiens gång kom det fram andra ämnen som informanterna tog upp eller hänvisade till. Detta var ämnen såsom specialpedagogik, för stora barngrupper och

material eller metoder de använt sig av. Även inskolning kom fram som ett sidospår. Detta kan vara intressant att undersöka vidare, dock har studien belyst förskollärarens olika kompetenser. Vilken kan vara ytterligare ett begrepp att undersöka vad det innebär enligt de som arbetar i förskolans verksamhet.

Referenser

- Alskog Björkman, Eva. (2014). Interaktionens betydelse för barns lärande – en studie av barns möte med slöjd i förskolan. *Tidskrift för nordisk barnehageforskning*, 7(11), ss.1-4.
- Aspelin, Jonas. (2010). *Sociala relationer och pedagogiskt ansvar*. Malmö: Gleerups
- Aspelin, Jonas. (2014). Beyond individualised teaching. A relational construction of pedagogical attitude. *Journal Education Inquiry*, 5(2), ss. 233-245
- Aspelin, Jonas. & Persson, Sven. (2011). *Om relationell pedagogik*. Malmö: Gleerups
- Aspelin, Jonas. (2018). *Lärares relationskompetens. Vad är det? Hur kan den utvecklas?* Stockholm: Liber
- Bae, Berit. (2012). Children and Teachers as Partners in Communication: Focus on Spacious and Narrow International Patterns. *International Journal of Early Childhood*, 44(1), ss.53-69.
- Back, Christina. & Berterö, Carina. (2015). Interpretativ fenomenologisk analys I Fejes, A., & Thornberg, R. (red.) *Handbok i kvalitativ analys*. 2. uppl., Stockholm: Liber ss.148-161
- Bjereld, Ulf., Demker, Marie. & Hinnfros, Jonas. (2017). *Varför vetenskap?* 3. uppl., Lund: Studentlitteratur
- Bruce, Barbro. (2016). Omsorgsfullt samspråkande I Riddersporre, Bim., & Bruce, Barbro. (red.) *Omsorg i en förskola på vetenskaplig grund*. Stockholm: Författarna och Natur & Kultur, ss. 145-160
- Denscombe, Martyn. (2016). *Forskningshandboken: För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 3. uppl., Lund: Studentlitteratur.
- Doverborg, Elisabet. & Pramling Samulesson, Ingrid. (2012). *Att förstå barns tankar – kommunikationens betydelse*. 4. uppl., Stockholm: Liber
- Fejes, Andreas. & Thornberg, Robert. (2015). Kvalitativ forskning och kvalitativ analys I Fejes, Andreas. & Thornberg, Robert. (red.) *Handbok i kvalitativ analys*. 2. uppl., Stockholm: Liber, ss. 16-41

Jonsson, Agneta. (2016). Förskollärares kommunikation med de yngsta barnen i förskolan: med fokus på kvalitativa skillnader i hur ett innehåll kommuniceras. *Tidskrift för nordisk barnehageforskning*, 12(1), ss. 1-16.

Jonsson, Agneta., & Williams, Pia. (2012). Communication with young children in preschool: the complex matter of a child perspective. *Early Child Development and Care*, 183(5), ss. 589-604.

Löfdahl, Annica. (2014). God forskningsed - regelverk och etiska förhållningssätt I
Löfdahl, Annica., Hjalmarsson, Maria. & Franzén, Karin. (red.) *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. Stockholm: Liber, ss: 32-43

Magne Holme, Idar. & Krohn Solvang, Bernt. (2012). *Forskningsmetodik. Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. 2. uppl., Lund: Studentlitteratur

Pramling Samulesson, Ingrid. & Asplund Carlsson, Maj. (2014). *Det lekande lärande barnet i en utvecklingspedagogisk teori*. 2. uppl., Stockholm: Liber

Skolverket (2018). *Läroplan för förskolan. Lpfö 18*. Stockholm: Skolverket

Strandberg, Leif. (2006). *Vygotskij i praktiken. Bland plugghästar och fusklappar*.
2. uppl., Stockholm: Norstedts

Säljö, Roger. (2016). *Lärande i praktiken. Ett sociokulturellt perspektiv*. 3. uppl., Lund: Studentlitteratur

Thulin, Susanne. (2006). *Vad händer med lärandets objekt? En studie av hur lärare och barn i förskolan kommunicerar naturvetenskapliga fenomen*. Lic.-avh. Växjö: University Press

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. [2019-05-29] <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Vygotskij, Lev Semenovič (1995). *Fantasi och kreativitet i barndomen*. Göteborg: Daidalos

Williams, Pia., & Ingrid, Pramling Samuelsson. (2000). Barns olikheter. En pedagogisk utmaning. *Pedagogisk Forskning i Sverige*, 5(4), ss. 284-306

Williams, Pia., & Sheridan, Sonja. (2018). Förskollärarkompetens – Skärningspunkt i undervisningens kvalitet. *Norsk senter for barneforskning*, 36(3-4), ss. 127-146.

Bilagor

Bilaga 1

Intervjufrågor

1. Hur beskriver du begreppen kommunikation och samspel? Ge exempel
2. Hur gör du för att ge barnet förutsättning till kommunikation och samspel? Ge exempel.
3. Vilka möjligheter kan du beskriva med bra kommunikation och samspel? Ge exempel.
4. Kan du ge något exempel på om det kan finnas hinder för kommunikation och samspel mellan förskollärare och barn?
5. Hur beskriver du vikten av en god relation förskollärare och barn? Ge exempel

Bilaga 2

Missivbrev

2019-09-11

Till förskollärare på förskolan: Förfrågan om deltagande i studie om förskollärarens syn på kommunikation och samspel.

Hej!

Jag studerar till förskollärare på Kristianstads Högskola och går sjunde terminen som är den sista terminen. Jag skriver just nu på mitt examensarbete där syftet är att undersöka förskollärarens syn på kommunikationens och samspelets betydelse kring barns lärande och utveckling. Studien avser att undersöka vad det finns för möjligheter och om det finns några hinder för kommunikation och lärande. För att göra detta har jag tänkt att intervjua er som väljer att delta vid ett tillfälle och det kommer ta ca 40-60 min. Intervjun sker under vecka 40.

Under studiens gång tar jag hänsyn till flera etiska principer. Det första är informationskravet där du som väljer att delta får information om studiens syfte, hur studien kommer gå tillväga samt vart forskningsresultatet kommer att presenteras. Forskningsresultat kommer att visas för andra studenter vid opponering och studien publiceras sedan på databasen Diva bland andra uppsatser och forskningspublikationer. Jag tar även hänsyn till samtyckeskravet där du som väljer att delta i studien samtycker till att delta i min studie. Deltagandet är frivilligt och du som deltar har rätt att avbryta din medverkan i studien när du vill. All information och material som samlas in under studien kommer att bearbetas konfidentiellt. Det vill säga att jag utgår från konfidentialitetskravet och det innebär att du som väljer att delta är anonym samt din arbetsplats kommer att vara anonym. Det sista kravet som jag tar i beaktande är nyttjandekravet, det vill säga att det material som samlas in används endast till min forskning. Intervjuerna kommer dock att presenteras i resultat i min uppsats med fingerade namn. Intervjuerna kommer att spelas in med ljudupptagning och jag kommer att anteckna under tiden jag intervjuar.

Jag vill ha svar senast måndag vecka 39 om du väljer att delta i min studie, detta sker till min mejladress som står nedan. Jag måste ha ett skriftligt samtycke av dig som deltar i studien samt till att bli intervjuad och bli inspelad. Underskriften lämnas till mig vid intervjun.

Vid ditt samtycke till att bli intervjuad och bli inspelad vill jag ha en underskrift nedan:

Underskrift och datum

Namnförtydligande

Med vänliga hälsningar

Student: Michaela Lancing

Handledare: Ann-Charlotte Ingschöld

XXXXXXXXXX

XXXXXXXXXX